Boekbespreking

FRITZ NORDSIECK, 1972. Die europäischen Meeresschnecken (Opisthobranchia mit Pyramidellidae; Rissoacea). Vom Eismeer bis Kapverden, Mittelmeer und Schwarzes Meer. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart. XIII + 327 pp., 1100 pentekeningen op 37 platen en 63 figuren op 4 kleurenplaten. Prijs gebonden DM 74.–.

In het derde deel van de serie over de Europese mariene mollusken (zie recensies in Basteria 34: 41 en 152, 1970) behandelt Nordsieck (1) de zeenaaktslakken met hun huisjesdragende verwanten, (2) de Pyramidellidae die tegenwoordig tot de Opisthobranchia gerekend worden, en (3) de Rissoacea, die in het eerste deel niet op bevredigende wijze uitgewerkt zijn.

Het derde deel heeft dezelfde voordelen én bezwaren als de voorafgaande boeken: in opzet en uitvoering is het identiek. Uiteraard is er wel duidelijk een opgaande lijn te bespeuren: de beschrijvingen geven meer details, de figuren zijn beter en de literatuurlijst is uitgebreider (113 titels, vorige maal 100, daarvoor slechts 34). Naast de namen van de genera zijn nu ook de soortnamen vet gedrukt. Aan het nummersysteem is een extra cijfer toegevoegd; deze nummers staan niet meer op de platen – in de tekst vindt men verwijzingen naar de platen volgens een nieuwe code. Of dit werkelijk verbeteringen zijn, zal intensief gebruik aan moeten tonen. De kleurenplaten met zeenaaktslakken zijn over het algemeen redelijk tot goed; alleen zijn 63 figuren in kleuren op een totaal van 254 soorten Nudibranchia misschien bij een dergelijke moeilijke groep wel wat erg beperkt. Andere zijn in zwart-wit afgebeeld, waaronder ook details als radulae – deze figuren zijn echter wat teleurstellend. De figuren van schelpen zijn beter en ook royaal vergroot. Ook ditmaal worden talrijke nieuwe soorten, ondersoorten en variëteiten, maar ook families, subfamilies, enz. beschreven. Men vraagt zich overigens weer af of een handboek daarvoor de juiste plaats is. Het doet de Nederlandse lezer genoegen de naam van onze ijverige penning-

meester in een nomen novum vereeuwigd te zien (*Chrysallida lacourti*, p. 99).

Bij het nemen van enkele steekproeven stuitte ondergetekende op de naam *Hydrobia stagnalis* (Baster, 1765) met als typelocaliteit "England"; dat is niet juist. De namen van Baster zijn ongeldig omdat ze niet binair zijn; de soort in kwestie moet *H. stagnorum* (Gmelin, 1790) heten, een naam die in het hele boek niet te vinden is. Bovendien is de typelocaliteit van Baster's slak Zierikzee, iets waar geen twijfel over kan bestaan, aangezien Baster in dit opzicht zeer expliciet is. Verder bleek dat bij *Potamopyrgus jenkinsi* niets vermeld is over de mogelijke herkomst en verspreiding.

De verdienste van Nordsieck is, dat hij de literatuur aan de hand van eigen ervaring, berustend op studie van zeer veel materiaal, voor een heel groot gebied bijeengebracht heeft. In principe moet men nu alle Europese mariene mollusken behalve de stoottandjes, keverslakken en inktvissen op naam kunnen brengen. Helaas zal dat echter in de praktijk niet meevallen. Het geheel van beschrijvingen en figuren is te beknopt om in moeilijke gevallen (Rissoacea!) een keus te maken, m.a.w. de bestaande literatuur wordt zeker niet overbodig. Voor determinatie van zeenaaktslakken is tegenwoordig een zekere kennis van de anatomie onontbeerlijk – bovendien gaan de fraaie kleuren van geconserveerd materiaal snel verloren, zodat kleurkenmerken alleen in het veld waarde hebben. Een critische beschouwing van de inhoud van Nordsieck's derde deel bracht aan het licht dat de gedeelten betreffende schelpen redelijk tot goed en dat over de zeenaaktslakken minder bruikbaar zijn.

Overigens willen wij er op wijzen dat geen enkele mariene malacoloog in Europa het zonder deze serie boeken stellen kan; helaas is het derde deel aanzienlijk duurder dan de vorige. Deze werken zijn practisch compleet en geven op een bruikbare manier toegang tot de vakliteratuur. Voordeterminatie aan de hand van Nordsieck zal controle in collecties of met andere werken snel mogelijk maken.

A.C. VAN BRUGGEN